

ZBIERKA ESEJÍ PETRA BROOKA

BROOK, Peter. *Kvalita milosti. Úvahy o Shakespearovi. Z anglického originálu *The Quality of Mercy* preložila Veronika Kolejáková. Bratislava : Divadelný ústav, 2014. 85 s. ISBN 978-80-89369-83-6.*

„Byť príliš seriózny nie je veľmi seriózne.“ Týmto priam neserióznym výrokom začína Peter Brook svoju zbierku esejí, venovanú úvahám o dramatickej spisbe jedného z najgeniálnejších dramatických básnikov alžbetínskeho divadla, Williama Shakespeara. Spomínané porekadlo africkej proveniencie sa však v kontexte jeho teoretickej práce stáva základným princípom, prostredníctvom ktorého chce autor komunikovať špecifiká fenoménu Shakespearovej dramatickej tvorby. Ako sám priznáva, jeho ambíciou v tejto súvislosti nie je sprostredkovať čitateľovi definitívnu teoretickú explikáciu v podobe akademického textu. V predmetnej publikácii sa do popredia dostáva najmä jeho naliehavá potreba zhrnúť osobné dojmy a vysloviť predbežné závery z bezprostrednej skúsenosti, ktorú si v priebehu mnohých rokov osvojil pri inscenovaní Shakespearových diel *Hamlet*, *Romeo a Júlia*, *Titus Andronicus*, *Oko za oko*, *Kráľ Lear*, *Sen noci svätajánskej* či *Búrka*. Uvedená skutočnosť sa odráža aj na samotnej štruktúre autorovej teoretickej práce, pozostávajúcej z deviatich nie príliš rozsiahlych esejí, ktorých názvy asociujú reprezentatívne motívy tej-ktorej Shakespearovej hry.

Už titul prvej z nich, *Ach, úbohý Yorick alebo Čo ak Shakespeare spadol z oblakov?*, predznamenáva istú spojitosť medzi enigmatickým charakterom tragédie *Hamlet* a v mnohých ohľadoch tajuplným životom Williama Shakespeara, ktorého rozporuplnosť otvorila koncom 19. storočia priestor pre viaceré pochybnosti o autenticite umeleckej tvorby tohto výnimočného dramatického básnika. V danej esejí sa Brook rezolútne stavia do kontrapozície voči tým súčasným akademikom, ktorí aj naďalej spochybňujú legitimitu Shakespearovho autorstva. Vyčíta im absenciu praktickej skúsenosti s procesom divadelných skúšok, ktorých kolektívna povaha sa od 16. storočia v podstate vôbec nezmenila,

a ktorá sama o sebe aj dnes vylučuje akúkoľvek zaangažovanosť falošných dramatických autorov. V tomto kontexte Brook zdôrazňuje nevyhnutnosť nazerania na fenomén Shakespearovej dramatickej tvorby cez prizmu alžbetínskej doby, keď bol komunitný život divadelných súborov a všetkých zamestnancov jednotlivých londýnskych divadiel vystavený neustálej rivalite s konkurenciou, čo v praxi nevyhnutne viedlo k tomu, že aj tá najmenšia pochybnosť o autorstve niektorého z dramatických básnikov nemohla ostať nepovšimnutá, prinajmenšom v podobe urážlivých hanopisov.

V nasledujúcej esejí s názvom *Bol som tam. O tom, ako ich Merkucio rozosmial* Peter Brook pripúšťa, že od čias kráľovnej Alžbety I. sa v priebehu európskych dejín predsa len v súvislosti s inscenovaním Shakespearových dramatických textov čosi zmenilo. Autor tu má na mysli dobovú konvenciu, ktorá sa podľa jeho slov v istom momente svojho vývoja natoľko vzdialila konvencii alžbetínskej epochy, až stratila cit pre tempo a rytmus súdobej dramaticko-divadelnej produkcie. Napokon, takémuto zmechanizovanému spôsobu tvorenia sa nevyhol ani samotný Brook, keď pod značným vplyvom konvencie West-Endu inscenoval v roku 1947 tragédiu *Romeo a Júlia* v Shakespeare Memorial Theatre. Za ňu si namiesto úspechu vyslúžil odchod do umeleckého exilu v opere, z ktorého sa do Stratfordu nad Avonou vrátil až o dva roky neskôr, aby tu uviedol *Oko za oko*.

Tento hre venuje Peter Brook pozornosť v esejí *Kto drží váhy? alebo Oko ešte stále za oko*. Nezamýšľa sa iba nad pestrou škálou prvkov tvoriacich imanentnú súčasť uvedeného diela, ale aj nad bezprostrednou potrebou udržania ich vzájomnej rovnováhy pri pokusoch o jeho inscenovanie. Náznak dramaturgického výkladu hry *Oko za oko* však v tejto úvahe nie je taký markantný, ako je to v prípade esejí s názvom *Žime kratšie. O Kráľovi Learovi*. V nej autor spochybňuje jednak zaužívanú interpretáciu postavy kráľa Leara ako starca ocitajúceho sa na bezprostrednom prahu senility už v úvode tragédie, a zároveň odmieta konvenčný výklad takých postáv, akými sú Goneril či Regan, ktoré v jeho ponímaní rozhodne nepredstavujú komické karikatúry

dvoch nevďačných Learových dcér. Pre Brooka je v tejto súvislosti rovnako neprijateľný aj zjednodušujúci pohľad na postavy Kordélie, Kenta, Glostera, Edmunda, Edgara, Cornwalla alebo Albanyho, ktorých charaktery vníma ako bohaté a hutné. Na nebezpečnú tendenciu zjednodušovania a redukovania dramatického myslenia Williama Shakespeara pri inscenovaní jeho diel upozorňuje autor aj v úvahe *Kvalita milosti. O Prosperovi*.

V porovnaní s ďalšími, doposiaľ opomínanými esejami predmetnej publikácie (*Upečení v koláči. Recept na Tita Andronica; Kuchár a koncepcia. Snívať sen; Svet je aj inde. Byť pripravený – to je celé*), ktoré zachytávajú vskutku obohacujúce výsledky konfrontácie tvorivej skúsenosti autora s ešte tvorivejšou genialitou Williama Shakespeara, nadobúda úvaha s názvom *Presýpacie hodiny. Každé zrnko sa*

počíta skôr charakter jazykovednej state. Autor v nej na pozadí značnej erudície v oblasti teórie blankversu akcentuje najmä nevyhnutnosť rešpektovania vzťahu medzi štruktúrou a významom alžbetínskych veršov pri ich samotnom prednese.

Na záver hádam nie je potrebný žiaden „neseriózný“ výrok. Žiada sa len dodať, že Peter Brook zbierkou esejí *Kvalita milosti. Úvahy o Shakespearovi* nepochybne obohacuje celosvetový teatrologický diskurz o jeden z možných, no nezanedbateľných spôsobov uvažovania o nadčasovosti dramatického diela Williama Shakespeara, ktorého genialitu môže jeden ľudský, hoci aj výnimočný a nesmierne aktívny život iba ťažko komplexne obsiahnuť.

Lukáš Kopas